

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zbigniew Ducki
Sędziowie:	SSA Marek Boniecki SSA Józef Wąsik (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Zaczyk

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy ze skargi P. P. (1) o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa M. M. (1)

przeciwko P. P. (1)

o zapłatę

zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie 1 kwietnia 2014 r., sygn. akt. I C 1013/13 zmienionym częściowo wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt. I ACa 1346/14 w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 grudnia 2015r., sygn. akt. I ACa 1012/15

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 7 czerwca 2017 r. sygn. akt I C 273/16

1. zmienia zaskarżony wyrok w punktach: II, III, IV, V, VI i VII w ten sposób, że nadaje im treść:

„II. zasądza od pozwanego P. P. (1) na rzecz powoda M. M. (1) kwotę 148.500 zł (sto czterdzieści osiem tysięcy pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 13 czerwca 2013r. do dnia 31 grudnia 2015r. oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016r do dnia zapłaty;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 28.782 zł (dwadzieścia osiem tysięcy siedemset osiemdziesiąt dwa złote) w tym 6.620 zł podatku VAT, tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

IV. przyznaje od Skarby Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokata S. K. kwotę 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) w tym 828 zł podatku VAT, tytułem częściowego wynagrodzenia za reprezentowanie powoda z urzędu;

V. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu na rzecz pozwanego;

VI. odstępuje od obciążania powoda kosztami sądowymi;

VII. nakazuje pobrać od pozwanego P. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 45.825 zł (czterdzieści pięć tysięcy osiemset dwadzieścia pięć złotych) tytułem kosztów sądowych.”;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.321 zł (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden złotych) w tym 621 zł podatku VAT tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym;

3. nakazuje pobrać od pozwanego P. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 7.425 zł (siedem tysięcy czterysta dwadzieścia pięć złotych) tytułem opłaty sądowej od apelacji.

SSA Marek Boniecki SSA Zbigniew Ducki SSA Józef Wąsik

Sygn. akt I A Ca 1429/17

UZASADNIENIE

Powód M. M. (1) domagał się w pozwie zasądzenia od pozwanego P. P. (1) kwoty 657.396,70 zł. z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 13 września 2011 r. do dnia zapłaty.

Na uzasadnienie wskazał, że jego św. pamięci żona J. M. testamentem notarialnym powołała do spadku siostrzeńca P. P. (1) czyniąc równocześnie na jego rzecz zapis w postaci samochodu osobowego oraz mieszkania obejmującego jeden pokój z kuchnią stanowiącego odrębną nieruchomość lub spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Jako, że pozwany nie wykonał zapisu w części dotyczącej mieszkania powód z konieczności korzystał z mieszkania przy ul. (...) (dawniej lokal (...)), w którym mieszkał z żoną przez 20 lat i które weszło w skład masy spadkowej. Wobec braku wykonania zapisu powód nie uzyskał zapisanego mieszkania, zatem domaga się jego równowartości a dodatkowo musiał płacić za mieszkanie przy ul.(...), które z konieczności zajmował.

Powód wystąpił też z pozwem przeciwko pozwanemu o zapłatę zachowku i wykonanie zapisu (sygn. akt I C 355/05). W sprawie ustalono wartość zachowku należnego powodowi na kwotę 878.304 zł. którą pomniejszono o kwotę 273.896,70 zł. tytułem wynagrodzenia za korzystanie przez powoda bez tytułu prawnego z lokalu przy ul. (...) za okres od dnia 1 września 2000 r. do dnia 30 czerwca 2010 r. Pozwany tytułem wykonania zapisu zobowiązał się przenieść na rzecz powoda własność lokalu przy ul. (...) w K.. Wartość tego mieszkania ustalono na kwotę 383.500 zł. Sam lokal przy ul. (...) został powodowi przez pozwanego wydany z tym, że pozwany, mimo deklaracji o gotowości przeniesienia przez niego i jego żonę własności lokalu, nie przeniósł na powoda własności lokalu, a tym samym nie wykonał zapisu. Powód nie może domagać się przeniesienia własności, do czego pozwany został zobowiązany wyrokiem z dnia 22 grudnia 2010r. w sprawie I C 355/05, ponieważ własność lokalu przysługuje pozwanemu i jego małżonce B. P.. Powód wskazał też, że zawezwał do próby ugodowej małżonków P., sygn. akt I Co 1588/12/S – bezskutecznie.

W efekcie pozwany odpowiada za niewykonanie zobowiązania oraz za szkodę wyrządzoną powodowi. Na kwotę dochodzoną pozwem składają się dwie pozycje: kwota 383.500 zł. stanowiąca uzgodnioną przez strony wartość lokalu przy ul. (...) i kwota 273.869,70 zł., którą powód został obciążony na rzecz pozwanego w związku z bezumownym korzystaniem z lokalu przy ul. (...). Powód korzystał z tego mieszkania bowiem pozwany nie wykonał zapisu i nie miał

się gdzie podziąć. Poniósł szkodę wynikającą z nie wykonania zapisu. Powód wskazał, że liczy odsetki zwłoki od daty uprawomocnienia się wyroku z dnia 22 grudnia 2010 r.

Odrębnymi postanowieniami z dnia 17 czerwca 2013 r. powód został zwolniony od kosztów sądowych w całości oraz dla powoda ustanowiono adwokata z urzędu.

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt I ACa 1346/14, Sąd Apelacyjny w Krakowie na skutek apelacji powoda od wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 1 kwietnia 2014 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uwzględnił żądanie pozwu w zakresie kwoty 383.500 zł. z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 21 września 2011 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w dalej idącej części. Orzekł o kosztach postępowania przez sądem I i II instancji.

Na skutek skargi pozwanego o wznowienie w całości postępowania zakończonych wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 1 kwietnia 2014 r., sygn. akt I C 1013/13 zmienionym częściowo wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt I ACa 1346/14 uchylił w całości wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 1 kwietnia 2014 r. sygn. akt I C 1013/13 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 grudnia 2014 r., sygn. akt I ACa 1346/14, wobec nieważności postępowania zniósł postępowanie w całości i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania.

Sprawę ze skargi o wznowienie postępowania zarejestrowano w Sądzie Okręgowym w Krakowie pod sygn. akt I C 273/16.

Powód M. M. (1) w toku sprawy zmodyfikował żądanie pozwu w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanego P. P. (1) kwoty 532.000 zł. z odsetkami w wysokości ustawowej od kwoty 383.500 zł. od dnia 13 września 2011 r. do dnia zapłaty i od kwoty 148.500 zł. od dnia 13 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty. Wskazał, że należność odszkodowawcza w kwocie 148.500 zł. wynika z wyliczenia 1.500 zł. za miesiąc za okres od dnia 13 czerwca 2003 r. do dnia 13 września 2011 r. co daje kwotę 148.500 zł. Jest to kwota odpowiadająca czynszowi najmu mieszkania o powierzchni ok. 60 m. kw. położonego przy ul. (...) w K. dochodzona w związku z niewykonaniem przez pozwanego zapisu przez okres do wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny w K. w sprawie o sygn. akt I ACa 694/11 i równoczesnego domagania się przez pozwanego od powoda wynagrodzenia za korzystanie przez niego z lokalu mieszkalnego przy ul. (...). Powód podtrzymał żądanie zasądzenia kwoty 383.500 zł. jako równowartości mieszkania przy ul. (...) w związku z niewykonaniem zapisu – nie przeniesienia tytułu prawnego do lokalu.

Pozwany P. P. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości. Podniósł, że niniejsza sprawa dotyczy sprawy, która toczyła się między stronami i została rozpoznana do sygn. akt I 355/05. Podniósł, że powód nie wykazał przesłanek z art. 471 k.c. – nie wykazał, że poniósł szkodę, nie uzasadnił wysokości szkody. Zakwestionował związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy zaniechaniem pozwanego tj. niewykonaniem zapisu a rzekomo poniesioną przez powoda szkodą. Współwłaścicielem lokalu przy ul. (...) jest również małżonka pozwanego o czym powód wiedział podczas trwania postępowania zarejestrowanego pod sygn. akt I C 355/05 i który powinien skierować powództwo również przeciwko niej.

Podczas rozprawy wyznaczonej na dzień 7 czerwca 2017 r. powód cofnął pozew w zakresie żądania zasądzenia kwoty 383.500 zł., dochodzonej jako równowartość mieszkania wobec niewykonania zapisu, a to wobec przeniesienia na powoda przez pozwanego wspólnie i za porozumieniem z żoną B. P. własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...). Do spełnienia świadczenia doszło w dniu 6 czerwca 2017 r. W dalej idącej części powód podtrzymał żądanie pozwu. Wniósł też o zasądzenie kosztów postępowania za wszystkie instancje, w tym za postępowanie zażaleniowe. Pozwany wyraził zgodę na częściowe cofnięcie pozwu. Wniósł o oddalenie powództwa w dalej idącej części i zasądzenie kosztów postępowania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 7 czerwca 2017 r., sygn. akt IC 273/16 Sąd Okręgowy w Krakowie:

1/ umarzył postępowanie w zakresie żądania zasądzenia od pozwanego P. P. (1) na rzecz powoda M. M. (1) kwoty 383.500 zł;

2/ oddalił powództwo w dalej idącej części,

3/ zasądził od pozwanego P. P. (1) na rzecz powoda M. M. (1) kwotę 19.016 zł., w tym podatek VAT, tytułem części kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje w sprawie;

4/ przyznał ze Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie na rzecz adwokata S. K. kwotę 9.766 zł., w tym podatek VAT, tytułem części wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi M. M. (1) za wszystkie instancje w sprawie;

5/ zasądził od powoda M. M. (1) na rzecz pozwanego P. P. (1) kwotę 2.880 zł. tytułem części kosztów zastępstwa procesowego;

6/ zasądził od powoda M. M. (1) na rzecz pozwanego P. P. (1) kwotę 13.148 zł. tytułem części kosztów sądowych związanych ze skargą o wznowienie postępowania;

7/ nakazał pobrać od pozwanego P. P. (1) na rzecz Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Krakowie kwotę 38.350 zł. tytułem części kosztów sądowych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Przed tut. Sądem do sygn. akt I C 355/05 toczyło się postępowanie z powództwa M. M. (1) przeciwko P. P. (1) o zapłatę zachowku i wykonanie zapisu. W sprawie tej w dniu 22 grudnia 2010 r. sąd wydał wyrok w którym w pkt I zobowiązał P. P. (1) do wykonania zapisu przez złożenie w terminie siedmiu dni od uprawomocnienia się wyroku w formie prawem przewidzianej oświadczenia woli o przeniesieniu na rzecz M. M. (1) lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) wraz z udziałem w częściach wspólnych, w pkt II oddalił powództwo w dalej idącej części. Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 13 września 2011 r., sygn. akt I ACa 649/11 oddalił apelację powoda od wyroku sądu I instancji.

Wykonanie zapisu w sposób który znalazł odzwierciedlenie w pkt I wyroku z dnia 22 grudnia 2010 r. było przez strony uzgodnione, podczas rozprawy w dniu 15 grudnia 2010 r. pełnomocnik P. P. (1) oświadczył m. in., że „pkt I sprecyzowanego żądania pozwu jest uznawany przez pozwanego”. (dow. akta sprawy o sygn. I C 355/05, wyrok z dnia 22.12.2010 r., k. 947; wyrok z dnia 13.09.2011 r., k. 1014, protokół rozprawy z 15.12.2010 r., k. 945 akta w załączeniu)

W październiku 2012 r. M. M. (1) wniósł do Sądu Rejonowego dla K.w K. wnioski o zawiązanie do próby ugodowej małżonków B. P. i P. P. (1). Przedmiotem wniosku było zobowiązanie przeciwników do złożenia oświadczenia woli i wykonanie zapisu zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 grudnia 2010 r. Do zawarcia ugody nie doszło. Wezwanie do stawiennictwa do sądu wróciło od przeciwników do sądu jako nieodebrane w terminie. (dowód: akta sprawy o sygn. I Co 1588/12/S w załączeniu)

M. M. (1) obecnie mieszka w mieszkaniu przy ul. (...) do którego przeprowadził się z mieszkania wcześniej zajmowanego przy ul. (...). Sama przeprowadzka miała miejsce po wyroku wydanym przez sąd. W dniu 6 czerwca 2017 r. B. P. i P. P. (1) przenieśli własność mieszkania przy ul. (...) na M. M. (1), w ten sposób wykonali zobowiązanie o którym mowa w pkt I wyroku z dnia 22 grudnia 2010 r. (dow. zeznania powoda, k. 224).

Stan faktyczny sprawy ustalono w oparciu o dokumenty, których prawdziwości strony nie kwestionowały i których prawdziwość w ocenie sądu nie budzi wątpliwości. Stan faktyczny ustalono też w oparciu o zeznania powoda, przy czym zarówno zeznania stron jak i świadka B. P. wobec wykonania zapisu i cofnięcia pozwu w zakresie żądania zapłaty kwoty stanowiącej równowartość mieszkania będącego przedmiotem zapisu utraciły swe znaczenie. Zaznaczyć trzeba, że zeznania świadka i stron nie zawierały żadnych istotnych faktów co do podtrzymanego przez powoda żądania zapłaty odszkodowania.

Zdaniem Sądu Okręgowego brak podstaw i prawnych i faktycznych do uwzględnienia żądania zapłaty odszkodowania w wysokości 148.500 zł. odpowiadającej czynszowi najmu lokalu położonego przy ul. (...) o pow. ok. 60 m. kw. za okres od dnia 13 czerwca 2003 r. do dnia 13 września 2011 r. Oddalono zatem wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw szacowania na okoliczność wysokości czynszu/odszkodowania należnego powodowi.

Sąd uwzględnił, że podczas ponownego rozpoznawania sprawy powód zmienił powództwo, co było dopuszczalne, biorąc pod uwagę zakres zaskarżenia i przyczynę wznowienia (nieważność postępowania). Ponieważ powód cofnął skutecznie żądanie zapłaty kwoty 383.500 zł. dochodzonej jako szkoda w związku z niewykonaniem zapisu, w tym zobowiązania które przyjął na siebie P. P. (1) i którego konsekwencją był zapis pkt I wyroku z dnia 22 grudnia 2010 r. w pkt I wyroku z dnia 7 czerwca 2017 r. umorzono postępowanie w tym zakresie na podstawie art. 355 k.p.c. w zw. z art. 203 k.p.c. Fakt wykonania zapisu dopiero w dniu 6 czerwca 2017 r. miał zdaniem Sądu I Instancji znaczenie jedynie dla rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Co do dalej dochodzonego żądania zapłaty odszkodowania w wysokości 148.500 zł. wynikającego z wyliczenia 1.500 zł. za miesiąc za okres od dnia 13 czerwca 2003r. do dnia 13 września 2011 r. i odpowiadającego czynszowi najmu mieszkania o powierzchni ok. 60 m. kw. położonego przy ul. (...) w K., a to wobec nie wykonania zapisu we wcześniejszym terminie, konieczność zajmowania przez M. M. (1) mieszkania przy ul. (...) co zostało w innej sprawie toczącej się między stronami (sygn. akt I C 355/05) ocenione jako korzystanie z lokalu bez tytułu prawnego i stanowiło podstawę do ustalenia wysokości wynagrodzenia należnego P. P. (1) za korzystanie przez M. M. (1) z lokalu bez tytułu prawnego (za okres od dnia 1 września 2010 r. do dnia 30 czerwca 2010 r.) roszczenie zdaniem Sądu I instancji należało ocenić jako bezzasadne.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie wykazał w ogóle szkody, związku przyczynowego między zaniechaniem P. P. (1), którego upatrywał w niewykonaniu zapisu w terminie, a faktem zajmowania przez niego lokalu mieszkalnego przy ul. (...) i obciążenia go koniecznością zapłaty wynagrodzenia za korzystanie z tego mieszkania bez tytułu prawnego. Gdyby M. M. (1) np. opuścił mieszkanie przy ul. (...) i do czasu wywiązania się z zapisu przez P. P. (1) np. wynajmował mieszkanie celem zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych to ocena roszczenia odszkodowawczego mogłaby wyglądać inaczej. Jest to jednak rozważanie jedynie teoretyczne.

Generalnie, wobec braku podstaw do uwzględnienia zmienionego żądania pozwu (pierwotnie M. M. (1) domagał się zasądzenia od P. P. (1) kwoty 273.869,70zł, którą został obciążony na rzecz pozwanego w związku z bezumownym korzystaniem z lokalu przy ul. (...), z którego korzystał ponieważ pozwany P. P. (1) nie wykonał zapisu i powód nie miał się gdzie podziać) powództwo w tej części oddalono na podstawie art. 415 k.c., 471 k.c., art. 6 k.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, zaskarżając wyrok w części oddalającej powództwo co do kwoty 148.500 zł oraz w zakresie kosztów postępowania, zarzucając naruszenie:

I/ przepisów prawa materialnego, tj.:

1/ art. 471 k.c. przez jego niezastosowanie i dowolne przyjęcie, że powód nie udowodnił przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, a mianowicie zarówno szkody co do zasady, jak i jej wysokości, a także winy P. P. (1) w jego zachowaniu, w sytuacji gdy:

a/ sprawa niniejsza jest prostym następstwem (konsekwencją) niewykonania przez lata przez P. P. (1) nałożonego na niego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 grudnia 2010 r., sygn. akt I C 355/05 zobowiązania do przeniesienia na rzecz powoda własności lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...), w K. tytułem zapisu testamentowego, którego w oznaczonym terminie nie wykonał, a powód z konieczności zamieszkiwał w lokalu spadkowym (położonym w K. przy ul. (...)) i płacił de facto czynsz P. P. (2) (odszkodowanie za bezumowne korzystanie) z tej tylko przyczyny, że pozwany nie wykonał (wstrzymał się z wykonaniem) swojego zobowiązania, które mógł i powinien wykonać, a zatem ponosi on odpowiedzialność za wynikłą stąd, niewątpliwą szkodę (szczegółowo

sprecyzowaną w piśmie z dnia 6 czerwca 2016 r.), przy czym wysokość dochodzonego roszczenia jest prima facie oczywista,

II/ przepisów prawa procesowego, tj.:

1/ art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niepoczynienie ustaleń dotyczących zawinienia pozwanego do powstania szkody, w sytuacji, gdy wina w tym zakresie jest prima facie oczywista z przyczyn wyżej wskazanych, a dochodzone pozwem żądanie zostało przez pozwanego po niemal 7 latach uznane w rozumieniu art. 229 k.p.c.;

2/ art. 212 w zw. z art. 227 i 286 K.p.c. poprzez oddalenie (kilkakrotne) wniosku dowodowego powoda o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego ds. szacowania nieruchomości, zmierzające do ustalenia wysokości odszkodowania za korzystanie z lokalu, jaki powód otrzymał tytułem zapisu testamentowej, w sytuacji gdy pozwany wysokości tej (niskiej) tj. po 1.500 zł (miesięcznie) nie przyznał;

3/ naruszenie przepisów o kosztach postępowania a w szczególności:

a/ art. 98 k.p.c. albowiem pozwany przegrał sprawę co do zasady, a ugodowe załatwienie sprawy z pozwanym i jego żoną polegające na przeniesieniu własności lokalu położonego w K. przy ul. (...) było wynikiem wyłącznie dobrej woli i chęci zakończenia wieloletniego procesu przez powoda, w którym pozwany ani raz nie okazał dobrej woli i chęci jej załatwienia wobec 85 -letniego M. M., w sytuacji gdy pozwany był wzywany o to zarówno listem adwokackim z dnia 19 stycznia 2012 r. jak i przez zawiadanie do próby ugodowej obojga małżonków w sprawie do sygn. akt I Co 1588/12/S. W takiej sytuacji obowiązek ponoszenia pełnych kosztów procesu zgodnie z art. 101, 102 i 103 K.p.c. powinien spoczywać w całości na pozwanym, który swoim działaniem i zaniechaniem, proces wywołał i który zaoferował na własność powodowi lokal, który nie stanowił jego wyłącznej własności.

Niezależnie od powyższego zarzutu samoistną przesłanką nieobciążania powoda jakimikolwiek kosztami, wobec postawy reprezentowanej latami przez pozwanego na wypadek nie uwzględnienia apelacji, powinien być przepis art. 102 k.p.c.

Na tej podstawie wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 148.500 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie poczynając od dnia 13 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego z urzędu.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji uznał ją za uzasadnioną.

Sąd I Instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny materialnego. Niewłaściwie też zinterpretował podstawę faktyczną roszczenia odszkodowawczego co do zapłaty kwoty 148.000 zł myląc ją ze sposobem wyliczenia szkody z odwołaniem się do czynszu wynajmu mieszkania przy ul. (...) w K.. Należy przy tym zauważyć, że powód prezentował również stanowisko, że jego szkoda jest w istocie równa kosztom jakie poniósł za korzystanie z mieszkania przy ul. (...) w K. w łącznej 273.869,70 zł. Wszak kwotą tą powód został obciążony na rzecz pozwanego w związku z bezumownym korzystaniem z lokalu przy ul. (...). Powód korzystał z tego mieszkania bowiem pozwany nie wykonał zapisu i nie miał się gdzie podziać. Poniósł szkodę wynikającą z nie wykonania zapisu. Tak brzmiało uzasadnienie podstawy faktycznej dochodzonego roszczenia odszkodowawczego podane w pozwie i uzasadnienie dochodzonej wierzytelności. Modyfikacja dokonana w toku postępowania dotyczyła jedynie dodania odmiennego sposobu wyliczenia wysokości tej szkody przez pomnożenie kwoty czynszu w kwocie 1500 zł jako możliwej do uzyskania za mieszkanie przy ul. (...) za okres od 13 czerwca 2003r do 13 września 2011r (przeniesienie posiadania tego mieszkania). Jednak podstawy faktycznej związanej z kosztami zajmowania mieszkania przy ul. (...) w K. pozwany nigdy nie wycofał. Istotnie sposób prezentowania stanowiska przez powoda nie był do końca jasny, niemniej w razie wątpliwości Sąd powinien wezwać powoda działającego z profesjonalnym pełnomocnikiem do sprecyzowania roszczenia, jego podstawy faktycznej i prawnej. Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik powoda usunął wszelkie niejasności w tym względzie.

Podstawa faktyczna wyroku wymaga częściowego uzupełnienia o następujące fakty: Żona powoda J. M. zmarła w dniu 24.03.1999r, a stwierdzenia nabycia spadku na podstawie testamentu z dnia 9.10.1998r dokonał Sąd Rejonowy dla K. w K. w sprawie o sygn. akt I Ns 1046/99/S. Jeszcze w 1999r powód wezwał pozwanego do wykonania zapisu i zapłaty zachowku. Pozwany zaferował przeniesienie własności mieszkania przy ul. (...) i zapłatę 159.000 zł zachowku. Żądał jednak kompleksowego rozliczenia i wydania mu wszystkich nieruchomości w tym lokalu użytkowego i mieszkalnego przy ul. (...) w K.. Strony nie doszły do porozumienia. Po tym jak 8.04.2002r pozwany uzyskał wyrok eksmisyjny z mieszkania przy ul. (...) a 8.04.2002r powód został zobowiązany do wydania lokalu użytkowego powód domagał się również wykonania zapisu w postaci lokalu mieszkalnego w sprawie o zachówek. Na tej podstawie Sąd Okręgowy wK.wyrokiem z dnia 23 czerwca 2004r nakazał pozwanemu wykonanie zapisu przez wydanie powodowi lokalu mieszkalnego. Wyrok ten został później uchylony w toku instancji.

(dowód: akta sprawy o zachówek, sygn. akt IC 355/05, w szczególności pisma stron np. pisma powoda z 2.12.2002r, z 4.04.2003r, z 12.05.2003r i 2.12.2003r).

Ostatecznie kwestie zachowku i zapisu rozstrzygnięto w wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 22 grudnia 2010r w którym zobowiązano pozwanego do przeniesienia na rzecz powoda własności mieszkania przy ul. (...) w K.. Wartość spadku jaki przypadł pozwanemu wyniosła 2.634.912 zł a wartość zachowku należnego powodowi 878.304 zł. Sąd jednak odliczył od kwoty zachowku wartość m. in. zapisu lokalu mieszkalnego w kwocie 383.500 zł oraz kwotę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez powoda w lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w K. w wysokości 273.896,70 zł. W rezultacie żądanie zapłaty zachowku oddalono w całości. Wyrok ten uprawomocnił się 13.09.2011r. (dowód: wyroki Sądu Okręgowego i Apelacyjnego w K. w aktach IC 355/11).

Przed wytoczeniem powództwa powód wezwał pozwanego do spełnienia świadczenia (dowód: pismo powoda z 19.01.2012r – załącznik pozwu).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Stan faktyczny ustalony w niniejszej sprawie daje podstawę do uwzględnienia roszczenia odszkodowawczego powoda o zapłatę kwoty 148.500 zł z odsetkami od 13 czerwca 2013r.

Źródłem zobowiązania jest nie tylko umowa czy delikt ale również ustawa i zdarzenia w niej przewidziane jak zapis testamentowy. Dla wymagalności żądania spełnienia zapisu nie jest koniecznym wydanie wyroku zobowiązującego spadkobiercę do jego wykonania. Zgodnie z art. 970 k.c. w braku odmiennej woli spadkodawcy zapisobiorca może żądać wykonania zapisu niezwłocznie po ogłoszeniu testamentu. Oznacza to, że roszczenie powoda o wykonanie zapisu stało się wymagalne już z całą pewnością w czerwcu 2003r.

Prawidłowo działając pozwany powinien wykonać zapis w postaci przeniesienia własności mieszkania. Zwlekanie z tą czynnością do 6 czerwca 2017r stanowi nienależyte wykonanie zobowiązania w rozumieniu art. 471 k.c.

Zgodnie z tym przepisem dłużnik zobowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

W myśl tego przepisu wierzyciel ma wykazać istnienie zobowiązania oraz jego treść. Nie musi natomiast wykazywać winy dłużnika. W art. 471 k.c. ustanowione jest bowiem domniemanie, że niewykonanie zobowiązania nastąpiło na skutek okoliczności za które dłużnik ponosi odpowiedzialność. Tym samym to dłużnik ma obowiązek wykazania, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania nastąpiło na skutek okoliczności za które dłużnik okoliczności nie ponosi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10.09.2015r, II CSK 587/14, Lex nr 1844078).

W sprawie niniejszej pozwany nie podolał temu ciężarowi. Powołanie się na współwłasność małżonki nie jest w niniejszej sprawie skuteczne. Po pierwsze – pozwany aż do wydania wyroku mógł wykonać zapis w postaci innego mieszkania.

Po drugie – to sam pozwany zadeklarował, że właśnie mieszkanie przy ul. (...) przeniesienie na powoda w ramach wykonania zapisu. Jego tłumaczenie jakoby nie wiedział o współwłasności żony nie jest przekonujące.

Po trzecie – sama żona zeznała, że do 2011r pozwany nie zwracał się do niej o wspólne podpisanie umowy. Nie potwierdziła, aby odmówiła tej czynności.

Po czwarte – pozwany mógł skorzystać z możliwości jakie daje art. 39 k.r.o i op.

Wysokość dochodzonego roszczenia i normalny związek przyczynowy pomiędzy zaniechaniem pozwanego a szkodą powoda nie budzą najmniejszych wątpliwości. Gdyby powód dysponował innym mieszkaniem od 2003r do nie musiałby ponieść wysokich kosztów zajmowania mieszkania przy ul. (...) w K. – wyliczonych przez biegłych na kwotę przekraczającą 2.000 zł miesięcznie. Żądana zatem stawka 1500 zł miesięcznie jest niewątpliwa i nie wymaga dalszego dowodu. Sama szkoda też nie budzi wątpliwości, skoro zachówek powoda został pomniejszony o tą kwotę równowartą wynagrodzeniu za zajmowanie mieszkania przy ul. (...) (przekraczającą wartość dochodzonego roszczenia) jak i wartość mieszkania, którego jeszcze nie otrzymał.

Żądanie powoda odpowiada też elementarnym zasadom słuszności.

Żądanie odsetek ustawowych oraz odsetek ustawowych za opóźnienie znajduje podstawę w art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 359 § 1 k.c. i art. 455 k.c.

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania za wszystkie instancje rozstrzygnięto zgodnie z zasadą wyniku sporu na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. i § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804) w aktualnym brzmieniu.

SSA Marek Boniecki SSA Zbigniew Ducki SSA Józef Wąsik